

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้แนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องมาจากการที่ภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรมีอัตราส่วนลดลงและสืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาแห่งชาติ ส่งผลให้เกิดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางการแพทย์และการสาธารณสุข ทำให้อัตราการเสียชีวิตลดลง ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ส่งผลให้โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลงไปโดยมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากขึ้น ตามรายงานที่มีการจัดทำเป็นสถิติปี 2553 ประชากรวัยเด็กจะเหลือน้อยที่สุด วัยทำงานมากเป็นอันดับ 2 ส่วนประชากรวัยสูงอายุจะมีมากที่สุด ประกอบกับการที่สภาพสังคมและเศรษฐกิจสมัยนี้มีการแก่งแย่งแข่งขันกันในเรื่องการทำงาน ประกอบอาชีพส่งผลให้ความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวลดน้อยลง ทำให้มีผู้สูงอายุทั้งที่สามารถและไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ถูกครอบครัวทอดทิ้งเพิ่มมากขึ้น (บรรลุ ศิริพานิช, 2550, น. 2-7) ปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุบางคนต้องอยู่คนเดียวในบางเวลาและถ้ากล่าวถึงเรื่องในบ้านของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้เวลา 80-90% อยู่ที่บ้าน ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่อยู่ติดบ้านมากที่สุด ในสังคม เราจึงควรมีการจัดการกับสภาพการอยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับพฤติกรรมให้ได้มากที่สุด และห้องที่ถือว่าสำคัญมากห้องหนึ่งซึ่งเป็นห้องที่มีกิจกรรมไม่น้อยไปกว่าห้องอื่นและมีความจำเป็นเกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 ในชีวิตประจำวันของเรา (กิติ สินธุเสก, 2544, น. 103-110) ก็คือ “ห้องครัว” มีบทความทางวิชาการหลายฉบับที่กล่าวถึงปัญหาการเกิดอุบัติเหตุภายในบ้านที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ ตัวอย่างเช่น บทความของ Susan E. Carter ที่มุ่งศึกษาไปที่ “ความเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อมในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ” ได้กล่าวถึงห้องหรือบริเวณพื้นที่ๆ ผู้สูงอายุใช้งานและเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งในการวัดความปลอดภัยภายในบ้านนั้นได้ใช้สิ่งกีดขวางภายในบริเวณนั้นๆ เป็นตัวชี้วัด ซึ่งจะให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านนั้นเป็นคนประเมินประกอบไปด้วยว่าสิ่งของที่อยู่ในบริเวณนั้นถือว่าเป็นสิ่งกีดขวางที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือไม่ และได้สรุปผลออกมาว่า ห้องน้ำ ห้องครัว และเคาน์เตอร์บาร์เป็นบริเวณที่ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยและอุบัติเหตุมากที่สุด การจัดการพื้นที่ในส่วนนี้จึงควรป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้น เป็นต้น (Carter, 1997) ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาบริเวณห้องครัว คือ พฤติกรรมการใช้ครัวและลักษณะพื้นที่ภายในครัวของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นการเตรียมอาหาร การปรุงอาหาร การล้าง หรือแม้กระทั่งการจัดเก็บเมื่ออายุ

มากขึ้นสภาพทางร่างกายย่อมมีการหย่อนสมรรถภาพลงไป ทำให้การทำกิจกรรมนั้นลำบากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะของพื้นที่และพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของผู้สูงอายุบริเวณห้องครัว เพื่อหาความพึงพอใจต่อรูปแบบทางกายภาพของห้องครัวสำหรับผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการประกอบอาหารในบริบทแบบไทยให้ออกมาเป็นมาตรฐานและส่งผลให้เกิดความสะดวกสบายในการใช้งาน ความปลอดภัย ในชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพื้นที่ในบริเวณห้องครัวที่มีผู้สูงอายุใช้งาน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการใช้สอยอุปกรณ์เครื่องใช้และเฟอร์นิเจอร์ในบริเวณห้องครัวที่มีผู้สูงอายุใช้งาน
3. เพื่อเสนอรูปแบบทางกายภาพของห้องครัวสำหรับผู้สูงอายุ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาคุณลักษณะของพื้นที่บริเวณห้องครัวในบ้านพักบ้านเดี่ยวขนาด 50-60 ตารางวา ราคา 4-6 ล้านบาท ในหมู่บ้านปรีชา 1 เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวน 12 หลัง ที่สมัครใจเป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ศึกษากิจกรรมภายในครัวของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบ
ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ความหมายของคำว่า “รูปแบบ” ไว้ดังนี้
รูปแบบ หมายถึง ต้นแบบที่สามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างหรือปฏิบัติตามได้
2. ครัว
ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ความหมายของคำว่า “ครัว” ไว้ดังนี้
ครัวหมายถึง พื้นที่ ๆ ใช้ในการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาหาร เช่น การเตรียมอาหาร การปรุงอาหาร การล้างและการเก็บ
ในการศึกษาครั้งนี้ คำว่า “รูปแบบครัว” จึงหมายถึง การแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดและการทำงานในส่วนต่าง ๆ ขององค์ประกอบย่อย ๆ ในพื้นที่ซึ่งใช้ในการเตรียมอาหาร เก็บอาหาร ปรุงอาหารและซักล้าง

3. ผู้สูงอายุ

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ความหมายของคำว่า “ผู้สูงอายุ” ไว้ดังนี้

ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และแบ่งเป็น 3 ช่วงวัย ดังนี้ วัยต้นอายุตั้งแต่ 60-69 ปี วัยกลาง อายุตั้งแต่ 70-79 ปี วัยปลาย 80 ปีขึ้นไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาในเรื่องนี้ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับบุคคลทั่วไปและนักออกแบบได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยบริเวณห้องครัวสำหรับผู้สูงอายุเพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุภายในบริเวณดังกล่าวและสร้างความสะดวกสบายในการใช้สอยพื้นที่ให้กับผู้ใช้งานได้มากยิ่งขึ้น

1.6 ขั้นตอนการวิจัย

สามารถแสดงขั้นตอนการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1.1

แผนภาพขั้นตอนการวิจัย

